

KONKRETA JULSEDER

Då man tidigare samlat uppgifter rörande jultraditioner har frågeställningen vanligen varit: Hur brukade man förr göra? Vilka julseder har Ni hört talas om i Eder trakt? Svaren på dessa frågor ha visserligen givit upplysning om åtskilliga gamla jultraditioner. Men den säger för litet om vilka samhällslagar som tillämpat dem och ger dessutom för litet inblick i traditionens liv och utveckling och vilka omständigheter det är som påverkat traditionen.

Det har visat sig nödvändigt att därför fråga sagesmännen mera personligt om de sedvänjor som tillämpas i hans eller hennes hem just i nutiden - naturligtvis också jämförda med vad han el. hon minnes från sina respektive barndomshem och om de förändringar som vid olika tillfällen och av olika skäl inträtt. Då en ny familj bildas så kommer frågan från vilket hem - hustruns el. mannens - kommer de olika sedvänjorna. Vilka omständigheter ha verkat förändrade i en eller annan riktning t ex olika personlig smak, barnens önskningar, tidsförhållanden t ex kristidsbestämmelser o dyl.

Vi be Eder alltså redogöra för **allt det traditionella i julfirningar i Edert eget hem** och till ledning ge vi här några frågor:

För beledsagande fotografier äro vi naturligtvis tacksamma såsom bilder av julgranar, arrangemang med julbordet, speciella julbröd, utklädningsupptåg m.m.

Då vi fråga om dessa i Edert hem förekommande julsedvänjor äro vi naturligtvis också tacksamma för vad uppgifter Ni kan skaffa från andra familjer och utvecklingen och förändringarna av deras julseder.

- 1) Firas Advent på särskilt sätt (t ex med ljuständning)? Sedan hur länge?
- 2) Firas Lucia i Er familj? Hur har seden kommit in i familjen? Genom familjeförbindelser, böcker, tidningar, föreningar?
- 3) Vilka särskilda sedvänjor har eller hade Ni i Er familj angående julstök, slakt, bak, brygd, ljusstöpning, julved, julbad, juluppköp, på t ex julmarknader eller stadsresor?
- 4) Vilka sedvänjor har Ni angående husets eller gårdens utsmyckning med t ex uppsättande av kärvar till fåglarna (var placerades dessa)? granar och enrisbuskar och girlander?
- 5) Vilka särskilda julbrydnader använder el. använde Ni inomhus? Vore de köpta eller hemmagjorda? - t ex halmsaker, julbonader, lingonris-girlander, takfåglar, ljusstakar, äpplestakar m.m.

6) Vilka sedvänjor iakttagar Ni beträffande julgranen? Se bifogad speciell frågelista (H C 17).

7) När dukade el. dukar Ni julbordet? Använder Ni "julhögar", "julakaka", som skulle gömmas till våren, julost, särskilda bordsdekorationer för julen? Har Ni något julbord dukat som ett landskap med julkrubba eller dyl.

8) Vilken matordning har Ni för juldagarna? Vilka särskilda bestämmelser avvikande från det vardagliga tillämpas därvid? t ex dopp i grytan, lutfisk och gröt, grötrim. Använder Ni gamla eller nylagade grötrim? Tillämpas t ex en sådan bestämmelse som att man ej får äta av gröten förrän man rimmats? När använder Ni mandel (el. böna el. porslinsdocka) i gröten?

9) När tager julhelgen sin början? Läser Ni julevangeliet eller annat sådant hemma eller besöker Ni julbön i kyrkan?

10) Julklappsutdelningen: Utdelades julklapparna i Er familj av jultomte? Vem var det? När började jultomten användas i Er familj? Förekom att man "kastade julaknuta? Har Ni själv som barn kastat julaknuta? Hur gick det till? Förekom julklappsrim?

11) Vilka särskilda jullekar använder Ni eller minns Ni från Er barndom? Beskriv några av dem! t ex gissningslekar med nötter, pantlösningslekar o dyl. Dansar Ni kring julgranen? Hur går det därvid till?

12) Har el. hade Ni några särskilda sedvänjor rörande julottan? Sätter Ni ljus i fönstret? Tillämpar Ni några särskilda regler rörande juldagen t ex ej gå bort på besök?

13) Har Ni några särskilda regler för annandagen eller de övriga dagarna under helgen, nyårsafton, trettonafton, trettondagen, Knutsdagen, Kyndelsmässodagen. Vilken dag brukar Ni kalla "lilla jul"? Vilken dag kallar Ni "lille julafton"? Användes t ex Staffansupptåg, stjärngossar el. andra utklädningar eller dylikt?

14) Vad gör eller gjorde Ni under julen för tjänarna? I vad mån överensstämmer de julseder som Ni tillämpar i Er familj med dem som tillämpades i Edra föräldrahem? Vilka julseder äro från makens och vilka från makans hem? Vilka förändringar har Ni gjort i Edra julseder under den tid Ni kan minnas och på vilka grunder ha dessa gjorts? Är det t ex barnen som bett om vissa förändringar eller har Ni imiterat familjer som Ni umgås med. Eller har vissa sedvänjor bortlagts genom ekonomiska, estetiska eller religiösa skäl, familjeskäl, tidsomständigheter t ex kristidens brödkort och smörbrist.